

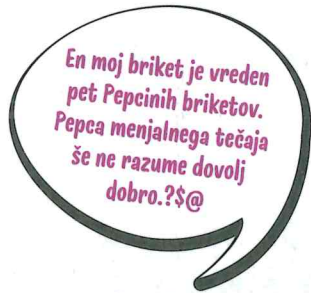

VALUTE SVETA

Gotovo ste že kdaj potovali v kakšno državo, ki uporablja drugačen denar, kot je evro, ki je že nekaj časa tudi slovenski denar. Takih držav je ogromno, saj je evro le ena od mnogih valut na svetu. Tokrat se bomo v Veseli šoli ukvarjali s tem, zakaj imamo toliko različnih svetovnih denarnih valut in kakšne so te valute. Valute uporabljajo vse države, toda nekatere uporabljajo skupne, tako da jih običajno raje

pripisujemo širšemu ozemlju kot posamezni državi. Zanimivo bi si bilo ogledati valute sveta, kajti denar je zelo različen in zanimiv. Zato so nekateri ljudje strastni zbiratelji različnega denarja in morda lahko kakšnega od njih obiščete in si ogledate valute, ki na svetu obstajajo ali pa so obstajale. Veliko je namreč denarja, ki se ne uporablja več. Valute imajo pri denarju zelo velik pomen. Nekatere valute so takšne, da se njihova vrednost hitro spreminja in to v kar občutnih odstotkih. Spet druge so videti bolj stabilne, saj se njihova vrednost dlje časa ne spreminja. Na to vpliva ogromno dejavnikov in nemogoče je, da bi

nadzirali vse. Valute imajo po svetu enak osnovni namen, a so kljub temu zelo različne. V nadaljevanju spoznajmo njihov svet.

En moj briket je vreden pet Pepcinih briketov. Pepca menjalnega tečaja še ne razume dovolj dobro.?\$@

KAJ JE VALUTA?

Valuta je izraz za denarno enoto in denarni sistem neke države. Slovenska valuta je bila tolar, 1. januarja 2007 pa ga je zamenjal evro. Vrednost denarne enote je bila najprej povezana s protivrednostjo neke druge dragocene snovi, zlata. Kaj in koliko lahko kupimo za denar, določa vrednost denarja. Vrednost denarja pa postane znana po primerjavi z denarjem drugih držav. Za vrednost enote in razmerja med različnimi valutami poskrbijo centralne banke. Če želite zamenjati evro za drugo denarno enoto, na primer dolar, vam ga bodo v banki zamenjali na podlagi veljavnega menjalnega tečaja, torej vrednostnega razmerja med denarnima enotama. Centralne banke, ki določajo

Centralna banka Evropske unije
ima sedež v Frankfurtu.

tečaj, imajo zaposlene strokovnjake, ekonomiste, ki uravnavajo monetarno politiko države (monetarna politika predvsem določa količino denarja v

obtoku, kar potem oblikuje gospodarske razmere v državi), sodelujejo z ministrstvi za finance in tudi z bankami. Danes je na svetu okoli 180 valut.

ISO 4217

Standardizacija oziroma poenotenje kot metoda je bila znana že v antiki. Z mednarodnimi poimenovanji se lažje sporazumevamo. ISO 4217 je mednarodni standard, ki se globalno uporablja v bančništvu in podjetništvu, zanj pa skrbi Mednarodna organizacija za standardizacijo (ISO). Standard določa tričrkovne kratice za valute držav. Prvi dve črki oznake ISO 4217 sta

dvočrkovna kratek države, tretja črka pa je navadno začetnica valute.

Na primer:
CH je oznaka za Švico + F kot frank
= CHF (črkovna koda valute švicarski frank).

Verjetno zdajle premišljujete, ali to velja za vse valute. No, evro je že izjema.

MENJALNI TEČAJ

Menjalni tečaj (tudi devizni tečaj) je cena valute ene države, izražena v valuti druge države ali v blagu, kot sta zlato in srebro. Menjalni tečaj je torej razmerje med vrednostma dveh valut. Včasih so ljudje za ugotavljanje vrednosti valute čakali na dnevni časopis ali pa so stopili do bančnega oziroma poštnege okenca in se tam pozanimali o vrednosti. Danes obstaja veliko spletnih strani, ki redno posodabljaajo informacije o vrednostih in omogočajo brezplačno in enostavno orodje za pretvarjanje valut. Tako lahko na hitro preverimo, kolikšna je informativna vrednost posamezne valute. Zakaj informativna? Dokler denarja zares ne zamenjamo oziroma ne opravimo nakupa tuje valute, se lahko vrednost še spremeni. Nihanje menjalnih tečajev je namreč zelo dinamično in se spreminja vsako sekundo.

navedejo, po koliko prodajajo in kupujejo določeno valuto, razlika pa je njihov zaslužek.

MENJANJE DENARJA

Na banki, pošti ali v menjalnici so na voljo pogosto uporabljane valute, ki jih lahko zamenjate za svoje evre. Po-

nudbena cena pomeni nakupno ceno, po kateri je banka pripravljena plačati tujo valuto, jo kupiti. Povpraševalna

cena je tista, po kateri je banka pripravljena prodati določeno valuto. Prodajna cena je vedno večja od nakupne cene – gledano s strani banke. Banke, ki navajajo kotacije,

Na informativnih tablah v poslovalnicah, kjer menjamo denar, sta navedeni ponudbena in povpraševalna cena.

Currency	Bank Buys Notes	Bank Sells Notes
US Dollar USA	31.51	32.8
Singapore Dollar Singapore	23.46	24.5
日本円 (:100) Japan	25.83	28.0
人民币 China		

DENAR NA POTOVANJU

Vedno je pomembno, da za svoj denar skušate dobiti čim več. In tako je tudi pri valutah, menjajte jih tam, kjer je provizija čim manjša. Je že res, da je na potovanje dobro vzeti gotovino v valuti države, v katero se odpravljate, vendar nikoli preveč.

Večji dvig gotovine boste najceneje opravili v tujini, in sicer s kartico vašega osebnega računa. Bankomat vas bo ob dvigu vprašal, ali želite dvig gotovine s konverzijo ali ne. Finančni strokovnjaki in tudi tisti, ki imajo slabe izkušnje, ki so jih drago

stale, vam bodo svetovali dvig brez konverzije. Dvig gotovine s konverzijo pomeni, da spremembo valute po veljavnem tečaju opravi banka, ki je lastnica bankomata, in je lahko zaradi pribitka na menjalni tečaj dražji.

EVRO

Evro je uradna valuta v 19 državah Evropske unije. Evropska centralna banka in Evropska komisija skrbita za ohranjanje njegove vrednosti in stabilnosti ter za določitev meril, ki jih morajo izpolnjevati države EU za vstop v območje evra.

Čeprav je prehod na evro potekal pred skoraj 20 leti, je v nekaterih državah še vedno mogoče zamenjati stare bankovce in kovance z enotno evropsko valuto.

DRŽAVE, KI UPORABLJAJO EVRO, SO:

- Avstrija
- Belgija
- Ciper
- Estonija
- Finska
- Francija
- Nemčija
- Grčija
- Irska
- Italija
- Latvija
- Litva
- Luksemburg
- Malta
- Nizozemska
- Portugalska
- Slovaška
- Slovenija
- Španija

ZAKAJ ENOTNA VALUTA?

Evropska unija si že dolgo prizadeva za skupno valuto. Prednosti enotne valute so številne: podjetjem olajšuje čezmejno trgovanje in izboljšuje učinkovitost gospodarstva, potrošnikom pa daje širšo izbiro in več priložnosti.

Pot do evra

Stabilnost mednarodnih valut v obdobju po drugi svetovni vojni ni trajala dolgo. Pretresi na mednarodnih valutnih trgih so ogrozili skupni sistem cen skupne kmetijske politike, glavnega stebra tedanje Evropske gospodarske skupnosti.

Na kasnejša prizadevanja za stabilne menjalne tečaje so negativno vplivale naftne krize in drugi pretresi, dokler ni leta 1979 ugledal luč sveta evropski monetarni sistem (EMS), ki se je uspešno uporabljal več kot desetletje.

Nova Pogodba o Evropski uniji, ki je vsebovala določbe, potrebne za izvajanje monetarne unije, je bila sprejeta decembra 1991 na evropskem vrhu v Maastrichtu na Nizozemskem.

Po desetletnih pripravah je bil 1. januarja 1999 v enajstih članicah Evropske unije (Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija) uveden evro: prva tri leta po uvedbi je bil »nevidna valuta«, ki se je uporabljala

samo za računovodske namene in elektronska plačila. Kovanci in bankovci so bili uvedeni 1. januarja 2002 in na ta datum se je v dvanajstih državah opravila najboljšeje menjava gotovine v zgodovini. Valute držav v Evropski uniji, ki nimajo evra, so: britanski funt, švedska krona, hrvaška kuna, madžarski forint, bolgarski lev, romunski lev, češka krona, poljski zlot in danska krona.

AMERIŠKI DOLAR

Uradna valuta Združenih držav Amerike je ameriški dolar. Zunaj meja ZDA ga pogosto uporabljajo kot valuto državnih rezerv. Izdajanje valute nadzira ameriška centralna banka (Federal Reserve). Ameriški dolar najpogosteje označujemo z znakom za dolar (\$). Črkovna koda za ameriški dolar je USD, Mednarodni denarni sklad uporablja tudi oznako US\$. Dolarju pravimo tudi svetovna valuta, saj je v obtoku še vedno največ te valute.

ZDA so ena od številnih držav, ki svojo valuto imenujejo dolar. Američani uporabljajo za dolar pogovorni izraz »buck« [bák], kar izvira iz trgovine s krznom v kolonialnem obdobju. Za ameriški dolar boste slišali tudi vzdevek *zelenec*, ki je včasih, ko dolar še ni imel močnega finančnega zaledja, označeval bankovec za en dolar. Ameriški dolar je uradna valuta Združenih držav Amerike že od leta 1792, zunaj njenih meja pa ga pogosto uporabljajo kot valuto državnih rezerv. Več držav uporablja

Bankovec v vrednosti 100 ameriških dolarjev, ki ga krasi leta 1706 rojeni državnik in politik Benjamin Franklin.

ameriške dolarje tudi kot zakonito plačilno sredstvo, spet druge države pa dopuščajo njegovo rabo kot realno plačilno sredstvo. Na primer v Kambodži imajo svojo denarno valuto, a se povsod celo priporoča plačevanje z dolarji.

Ameriški dolar je tudi valuta, ki jo ponarejevalci največkrat zlorabijo. To pa zato, ker ga lahko povsod

po svetu uporabljamo ter ima razmeroma visoko vrednost. Ob tem ga profesionalni ponarejevalci lahko dokaj zlahka ponaredijo, saj stari serijam manjkajo številni varnostni elementi. Tudi zaradi tega ameriška centralna banka pripravlja novo serijo bankovcev, ki bo vsebovala podobne zaščitne elemente kot evro in jo bo dosti težje ponarediti.

FUNT ŠTERLING

Marsikdo je to poimenovanje zasledil prvič, saj ga pogosto imenujemo le *funt* ali *angleški funt*. Pravilno je torej funt šterling (angleško *Pound sterling*). Simbol za funt šterling je £ (ali, redko, L). Oba simbola izvirata iz latinske besede *libra*, ki se nanaša na težo in ravnesje. ISO-koda je GBP, kar pomeni *Great Britain Pound*, torej *britanski funt*.

Funt šterling je uradna valuta v Združenem kraljestvu Velike Britanije in Severne Irske. Na Škotskem vas bo lahko presenetil tudi škotski funt (škotsko *Pund Scots*), ki je bil uradna valuta Kraljevine Škotske, ko je bila še neodvisna država. Po politični in monetarni združitvi Kraljevine Škotske s Kraljevino Anglijo je postal

uradna valuta na Škotskem britanski funt.

Kljub temu nekatere škotske banke še danes izdajajo škotske funte, ki po večini sicer krožijo le po Škotski, a je z njimi mogoče kupovati tudi v drugih delih Velike Britanije. Glede na to, da škotski funt danes ni mednarodno priznana valuta, nima ISO-poimenovanja, neuradno pa se za poimenovanje uporablja kratica SBP. Razmerje z britanskim funtom je 1 : 1. Funt šterling je poleg ameriškega dolarja, japonskega jena, evra in avstralskega dolarja ena izmed svetovnih valut, s katerimi se največ trguje.

Na vseh bankovcih GBP je na eni strani upodobljena Elizabeta II., kraljica Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske in drugih delov Commonwealtha.

Funt zunaj meja Zdrženega kraljestva

9

Prva britanska antarktična znamka je izšla že leta 1963.

Angleški funt uporablja tudi na območjih, ki spadajo neposredno pod britansko krono, vendar niso del Zdrženega kraljestva. To so otok Man in otoka Jersey in Guernsey ob

obali Francije, ki sta del Kanalskih otokov. Funt šterling je tudi uradna valuta na Britanskem antarktičnem ozemlju (angleško British Antarctic Territory), to je ozemlje na območju Antarktike pod upravo Zdrženega kraljestva. Je prvo ozemlje na tej celini, ki si ga je prisvojila katera država. Ozemlje nima stalnih prebivalcev, vendar se tam zadržuje tudi do 200 raziskovalcev in članov osebja, ki delujejo na raziskovalni postaji. Kljub nenaseljenosti tega območja britanska vlada izdaja poštarne znamke za to območje. To

prinaša določen zaslužek, saj take znamke zbujajo zanimanje številnih zbiralcev. Seveda pa raziskovalci in turisti, ki prihajajo na to območje, uporabljajo te znamke tudi za pošiljanje pošte. V Zdrženem kraljestvu se zaradi razločevanja med denarno enoto in enoto za težo, ki se prav tako imenuje funt, pa tudi zaradi različnih denarnih enot z enakim imenom uporablja uradni izraz funt šterling ali samo šterling. Neuradno se uporablja tudi slengovski izraz *quid* [kvid].

JEN

Jen, ki se izgovori *en*, je valuta, ki se uporablja na Japonskem. ISO-koda je JPY, simbol pa ¥. Beseda *jen* pomeni krog oziroma okrogel predmet. Japonska slovi po tehnološki razvitosti in visoko izobraženi delovni sili. Je vodilna država na področju znanstvenega raziskovanja v naravoslovju in inženirstvu, njen prispevek je pomemben v kmetijstvu, elektroniki, industrijski robotiki, optiki, kemikalijah in raziskovanju živih bitij. Njeno gospodarstvo je tretje največje na svetu, je četrti največji izvoznik in uvoznik. Japonska se je odrekla pravici do napovedi vojne, a kljub temu vzdržuje sodobno vojsko z osmim največjim proračunom za samoobrambo in mirovne misije. Jen je tretja najbolj zastopana svetovna valuta, takoj po dolarju in evru.

Japonski kovanci. Japonski kovancec za 500 jenov je eden od treh kovancev na svetu s tako visoko vrednostjo, vreden je okoli 4 evre.

AVSTRALSKI DOLAR

Avstralija je po površini šesta največja država na svetu in edina, ki v celoti zavzema kakšno celino. Od Evrope najbolj oddaljena celina zaradi svoje lege skriva številna bogastva. Tu živijo posebne prečudovite živali, kot so kenguru, koala, kljunaš, vombati, emu, in rastline, kot je evkalipt. Bogata flora in favna Avstralije sta nedvomno velik ponos države, to je vidno tudi iz motivov, ki so vključeni v kovance avstralskih dolarjev. Avstralski dolar nosi še eno zanimivost, bankovci so namreč narejeni iz plastike, kar prinaša mnogo prednosti: težje se uničijo, so bolj higienski in tudi ponar-

editi jih je zelo težko. Avstralija je bila prva, ki je uvedla plastične bankovce, danes pa ji sledi že vsaj 20 valut. Črkovna koda za avstralski dolar je AUD, znak pa AU\$. Avstralski dolar velja za zelo pomembno valuto na svetovnem trgu. Avstralija je ena od gospodarskih vesil sveta. Rudarstvo in energetika sta pri izvozu pomembnejša od kmetijstva, vendar

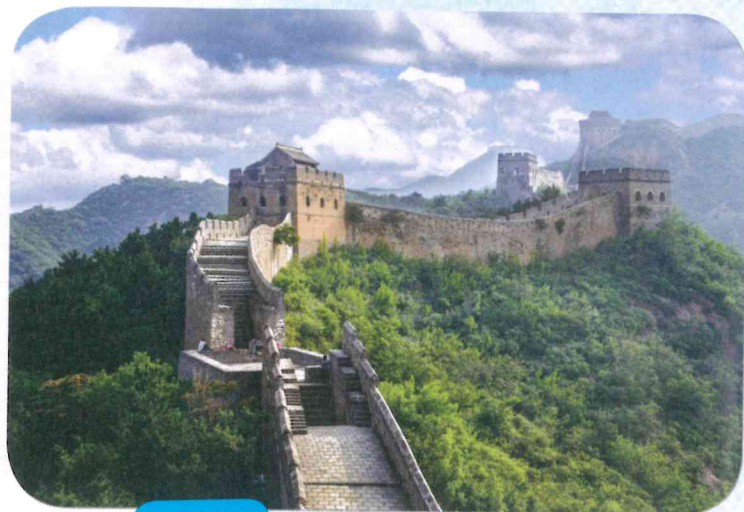
imajo nekateri kmetijski izdelki velik pomen, še posebej volna in govedina.

Kljunaš je nenavaden prebivalec Avstralije. Je sesalec in leže jajca. Rad ima vodo in je tudi strupeno hrano. Njegova podoba je prikazana na avstralskem kovancu za 20 centov.

RENMINBI

Mednarodno pogosteje uporabljeno ime *juan* je uradna denarna valuta na večini ozemlja Ljudske republike Kitajske. Zanj se uporablja kratica RMB, sicer pa ima *juan* ISO-kodo CNY. Znak za kitajsko denarno valuto v naši pisavi je ¥.

Kitajska civilizacija je najstarejša neprekinjena civilizacija, ki ima dolgo zgodovino pisave in več pomembnih odkritij, kot so papir, kompas, smodnik in tisk ter tudi denar.

RUBELJ

Rubelj je uradna denarna valuta Ruske federacije in Belorusije, bil pa je tudi denarna enota Sovjetske zveze, zveze držav, ki je obstajala do leta 1991. 1 rubelj sestavlja 100 kopejk (копейка). ISO-koda rublja je RUB, simbol pa ₴.

Če boste skozi Rusijo potovali s transsibirsko železnico, boste morali s seboj vzeti dovolj ruskih rubljev, saj boste težko dostopali do bankomata.

PESO

Peso je ime valute, ki se uporablja v več državah, ki so bile nekdanje španske kolonije (in nekaj časa tudi v nekdanji portugalski koloniji Gvineji Bissauu). Beseda *peso* v španščini pomeni »teža«. Ob osamosvojitvi so mnoge nekdanje španske kolonije sicer uvedle svojo valuto, vendar so vsaj na začetku obdržale ime *peso*. ISO-koda za španski peso je ESP. Španski peso ni več plačilno sredstvo, saj je Španija kot članica Evropske unije prevzela evro. Valute, ki so še v uporabi in imajo v svojem poimenovanju *peso*, so še argentinski peso (ARS), čilski peso (CLP), dominikanski peso (DOP), filipinski peso (PHP), kolumbijski peso (COP), kubanski peso (CUP), kubanski konvertibilni peso (CUC), mehiški peso (MXN, prej MXP) in urugvajski peso (UYU).

Kubanski peso (CUP) vam bo prav prišel pri lokalnih prodajalcih na Kubi. Zanj boste lahko kupili ulično hrano, za druge storičve pa boste morali imeti valuto CUC.

Iz menjalnice v Indoneziji boste odšli polnih žepov. Za 1 EUR boste dobili kar okoli 15.000 indonezijskih rupij.

Rupija

Rupija je skupno ime valut, ki jih uporabljajo v Indiji (INR), Pakistanu (PKR), na Šrilanki (LKR), v Nepalju (NPR), Mauritiusu (MUR), Indoneziji (IDR) in Sejšelih (SCR); na Maldivih (MVR) pa se denarna enota imenuje rufija. Simbol rupije je ₹.

DRŽAVE BREZ SVOJE VALUTE

Tradicionalno ima vsaka država svojo valuto, vendar jih je kar nekaj, ki so se iz takšnih ali drugačnih razlogov odločile sprejeti tujo valuto. Nacionalne valute lahko močno vplivajo na politične, gospodarske in družbene okoliščine države. Ekvador je največja država na svetu, ki nima svoje valute in se je odločil iti po poti dolarja. Konec 20. stoletja je bilo

ekvadorsko gospodarstvo v razsulu zaradi naravnih katastrof in manjšega svetovnega povpraševanja po nafti. Inflacija je divjala, ekvadorski sucre (do leta 2000 ekvadorska valuta) pa je izgubil večino svoje vrednosti. Ekvador ni mogel odplačati svojega zunanjega dolga. Sredi politične krize je ekvadorska vlada leta 2000 sprejela odločitev, da bo »dolarizirala« svoje

gospodarstvo. Od takrat se stanje počasi izboljšuje. Ameriški dolar uporablja s privolitvijo, vendar brez dogovora z ameriško vlado in ameriško centralno banko. V Ekvadorju je tako v obtoku kovanec za 50 centov, čeprav ZDA ne izdajajo kovancev za pol dolarja.

V Ekvadorju so uvedli ameriški dolar, da bi zmanjšali takratno gospodarsko krizo. Od takrat gospodarstvo okrevaja, vendar počasi.

EVRO ZUNAJ EU

Črna gora nima svoje valute in uporablja evro, čeprav ni članica Evropske unije oziroma evroobmočja in nima dovoljenja Evropske centralne banke. Tako kot Ekvador Črna gora ne tiska svoje valute, temveč uvaža evro zgolj zaradi njegove nominalne vrednosti. Evro kot svojo valuto, čeprav niso del evroobmočja, uporabljajo še Andora, Kosovo, Monako, San Marino in Vatikan, Grenlandija pa dansko krono. Liechtenstein od leta 1920 za valuto uporablja švicarski frank.

ZLATO KOT VALUTA

Zlato ima že od začetka človeške civilizacije med kovinami edinstveno mesto in visoko vrednost. Že od leta 560 pred našim štetjem so zlate kovanice uporabljali kot zakonito plačilno sredstvo. Zlato še vedno velja kot plačilno sredstvo, ki je priznano po vsem svetu in je zelo zanimivo za vlagatelje.

- Zlato je varna naložba, ki ni odvisna od stanja države, gospodarstva ali družbene ureditve.
- Med inflacijo ne izgublja vrednosti, kot jo papirnati denar.

Zlato se je že v zgodovini izkazalo kot varen in preprost način naložbe denarja in hranilec vrednosti.

- Zlato je mednarodna valuta in ga lahko unovčite v različnih delih sveta.
- Zlato je plačilno sredstvo, ki je priznano po vsem svetu.
- Zlato je naložba, zaščita in zavarovanje za slabše čase.

VIRTUALNE VALUTE

Napreden razvoj informacijskih tehnologij, predvsem interneta, je pripeljal do novih plačilnih navad, novih plačilnih inštrumentov in ne nazadnje do novih oblik valutnega trga. Vse več uporabnikov uporablja splet za nakupe in izmenjavo dobrin in storitev. Prihaja do logičnega razvoja in uporabe cenejših in hitrejših valut od tradicionalnih. Svet je začel postajati en sam brezmejni trg brez omejitev, kot ena sama država in ena ekonomija. Danes lahko opravimo nakupe v katerikoli državi sveta. Logična posledica je tudi iskanje in pridobitev ene same virtualne valute, ki bi združila en trg brez dodatnih provizij in omogočila hitro izmenjavo virtualnega denarja med uporabniki, in to ob čim večji anonimnosti in varnosti. Razvijalcem virtualnih valut je to uspelo in delež teh valut se iz dneva v dan povečuje.

Čeprav se je svet kriptovalut začel z Bitcoinom že leta 2008, so se druge kriptovalute razvile kasneje, in s tem tudi močan trg virtualnih valut.

Prihaja do vedno večje konkurenčnosti tradicionalnim valutam. Virtualne valute postajajo med uporabniki vse bolj priljubljene in njihova uporaba postaja vse širša – uporabljajo se lahko že za vsakodnevne nakupe dobrin in storitev. Vendar pa je treba vedeti, da virtualne valute niso nadzorovane, zato so tudi bolj tvegane.

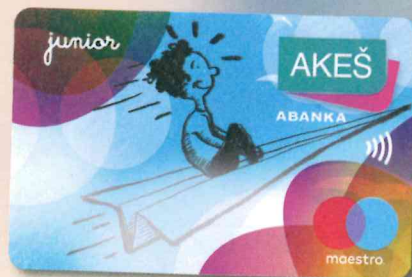
Ilustracija: Matej de Cecco

NAGRADNA IGRA: DENAR V TUJINI

Kako lahko praviloma v tujini najenostavneje dostopamo do lokalne valute?

- a) Denar v tujini dvignemo na bankomatu.
- b) Gotovino zamenjamo v menjalnici že doma.
- c) Tuje valute ne potrebujemo, saj lahko povsod plačujemo z evri.

Odgovor pošlji do **5. novembra 2019** na naslov vesela.sola@mkz.si ali na naslov Uredništvo Vesele šole, Slovenska 29, 1000 Ljubljana, s pripisom **Valute**. Več o pravilih nagradne igre in pogojih sodelovanja na <http://www.veselasola.net/pravila-nagradnihiger/>. Med prispelimi odgovori bomo izžrebali dva srečnejša, ki bosta prejela koplec igralnih kart, ki jih podarja Abanka.

Odpri, igray, zmagaj!

Brezplačen osebni račun Akeš junior ti pomaga pri prvih samostojnih finančnih odločitvah. Naj se igra začne.

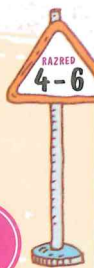
Starši, če svojemu otroku odprete osebni račun Akeš junior v **septembru ali oktobru**, prejmete poleg prave plačilne kartice še darilo.

CURRENCIES

Match the currency symbol to the tourist sight of each country and write name of the country under the picture. You will find the English names of the countries in the vocabulary below.

VOCABULARY

država – country/state

valuta – currency

menjalni tečaj – exchange rate

digitalni denar – digital money

virtualna valuta – virtual currency

Maldivi – the Maldives

Združene države Amerike – the

United States of America

Japonska – Japan

Slovenija – Slovenia

Avstralija – Australia

Združeno kraljestvo –

the United Kingdom

Rusija – Russia

Match the currency symbol to the tourist sight of each country and write name of the country under the picture. You will find the English names of the countries in the vocabulary below.

PIONIRSKI DOM

Iaz sem že vpisana.
Kaj pa ti?

DIE WÄHRUNGEN

Erkenne das Symbol der Wahrung und die Sehenswurdigkeit und schreib den Namen des Staates unter das Bild. Die Staatennamen findest du im Wörterbuch unten.

WÖRTERBUCH

Drzava – der Staat

valuta – die Währung

menjalni tečaj – der Wechselkurs

digitalni denar – digitales Geld

virtualna valuta – virtuelle Währung

Maldivi – Malediven

Združene države Amerike – die USA

Japonska – Japan

Slovenija – Slowenien

Avstralija – Australien

Združeno kraljestvo – Vereinigtes Königreich

Rusija – Russland

Verbinde die Koden der Wahrung mit den Flaggen und schreib den Namen des Staates unter das Bild. Die Staatennamen findest du im Wörterbuch unten.

EUR

ESP

AUD

RUB

JPY

MVR

GBP

USD

**KULTURNO – UMETNIŠKI PROGRAMI
TUJI JEZIKI IN KULTURE**
WWW.PIONIRSKI-DOM.SI

VPISI 2019

1. S KATERO VALUTO SMO PLAČEVALI V SLOVENIJI PRED UVEDBO EVRA?

- a. S tolarjem.
- b. Z dinarjem.
- c. S kuno.

5. KATERA VALUTA JE V UPORABI V ČRNI GORI?

- a. rupija
- b. evro
- c. rubelj

2. PREČRTAJ VSILJIVCA

- USD
- EUR
- ISO
- CHF

6. DRŽI ALI NE DRŽI

Uradno plačilno sredstvo na Malti je evro.

- DRŽI
- NE DRŽI

5. KJE SO PRVI UVEDLI BANKOVCE IZ PLASTIKE?

- a. V Združenem kraljestvu.
- b. V Avstraliji.
- c. V Ameriki.

3. PRAVILNO POVEŽI

- AUD dolar
- USD avstralski dolar

4. DRŽI ALI NE DRŽI

Dolarju pravimo tudi svetovna valuta, saj je v obtoku še vedno največ te valute.

- DRŽI
- NE DRŽI

4. DRŽI ALI NE DRŽI

Valuta je izraz za denarno enoto in denarni sistem neke države.

2. PRAVILNO POVEŽI

- GBP Anglija
- EUR Ekvador
- USD Španija

Veselošolci, dobrodošli na lovu za znanjem 2019/2020.

1. JEN JE URADNA VALUTA

- a. Kitajske
- b. Japonske
- c. Indije

3. PREČRTAJ VSILJIVCA

- GBP JPY
- EMS AUD

ŠOLSKO TEKMOVANJE BO 11. 3. 2020, DRŽAVNO PA 8. 4. 2020.

Izpolni preizkus in ga pošlji na naslov: Vesela šola, Mladinska knjiga Založba, Slovenska 29, 1000 Ljubljana, s pripisom Oktobrska VŠ.

Ne pozabi pripisati svojih podatkov (ime in priimek, naslov). Podatke naj podpiše eden od staršev oziroma skrbnikov, ki s podpisom dovoljuje, da jih posreduješ in sodeluješ v nagradni igri. Med prispelimi praviilnimi odgovori bomo 5. novembra 2019 izžrebali nekaj srečnežev, ki jih čakajo nagrade. Imena nagrajencev bodo v tednu dni po žrebanju objavljena na www.veselasola.net, kjer so objavljena tudi pravila nagradnih iger.

IME IN PRIIMEK VESELOŠOLCA

NASLOV

PODPIS STARŠA

RAZRED 4-6 7-9 (OBKROŽI)

OKTOBRSKO TEMO O VALUTAH SMO PRIPRAVILI:

Katja Zgur; Pionirski dom (angleški in nemški del); Matej De Cecco (ilustracija); Manca Švara (oblikovanje); Vera Jakopič (lektoriranje); Rebeka Tomšič (urednica). Slikovno gradivo: Sutterstock.

Pri izpeljavi celotne zasnove letošnje Vesele šole nam pomagajo Abanka, Telekom Slovenije in Zavarovalnica Triglav.

Vesela šola je priloga mesečne revije Pil; letnik 50, št. 02 (oktober 2019).

JUŽNOAFRIŠKI PINGVIN –

KOMIČEN, A ZELO RANLJIV

Ko pomislite na afriške živali, verjetno med njimi ni pingvinov. Vendar pa prav na najjužnejšem delu Afrike živi še nekaj kolonij samostojne vrste južnoafriških pingvinov. Čeprav je to edini kraj, kjer južnoafriške pingvine lahko vidite v naravi, pa je to najpogostejša vrsta pingvinov, ki jo srečate v živalskih vrtovih, saj so se na tamkajšnje razmere dobro prilagodili in se v ujetništvu bolje razmnožujejo kot drugi pingvini.

JUŽNOAFRIŠKI PINGVINI GNEZDIJO V KOLONIJAH

Večina južnoafriških pingvinov se začne pariti med četrtem in šestim letom starosti in običajno par ostane skupaj vse življenje. Najraje gnezdiijo v senci pod grmovjem ali v rovih, ki si jih skupljejo pod plastmi strjenih iztrebkov, imenovanih gvano.

PINGVINI NE LETIJO, A SO IZJEMNI PLAGALCI

Na kopnem, kjer gnezdiijo in počivajo, pingvini niso prav hitri. Povsem drugače je v vodi, v kateri se premikajo z enako lahkoto kot druge ptice po zraku. Krila pingvinov so preobrazena v plavuti, prilagojene za plavanje. V gladkem perju je ujet zrak, ki jim povečuje plovnost in jih ščiti pred mrazom v mrzli vodi. Odrasli pingvini menjajo perje enkrat letno. V času menjave perja ne morejo plavati in loviti. Zaradi tega se pred golitvijo pospešeno hranijo, da povečajo zaloge telesne maščobe, ki jim zadošča za približno tri tedne, v katerih se perje obnovi.

Običajna hitrost plavanja je 3 km/h, a kadar bežijo pred nevarnostjo, plavajo lahko tudi sedemkrat hitreje. Potaplajo se lahko do 130 metrov globoko, a večina potopov ni globljih od 50 metrov. Posamezen potop traja od eno do dve minuti.

Južnoafriški pingvin je visok 65 cm in tehta približno 3,5 kilograma. V povprečju živi okrog 10 let, vendar lahko tudi več. Najstarejši znani južnoafriški pingvin je bil star kar 27 let.

Samica običajno zleže dve beli jajci. Valita oba starša. Po približno 40 dneh se izležejo mladiči, običajno v razmiku enega do dveh dni, ki jih naslednje tri mesece spet hranita oba starša. Preden mladič zapusti starše, mora pojesti približno 25 kilogramov rib. Glavna hrana južnoafriških pingvinov so sardele in inčuni, ki vsebujejo veliko maščobe. Ker pa se količina teh rib zmanjšuje, predvsem zaradi komercialnega ribolova, so prisiljeni jesti manj hranljive sipe in rakce.

Južnoafriški pingvini živijo in gnezdiijo v kolonijah.

ZNAČILNI FRAK JE KAMUFLAŽA PRED PLENILCI

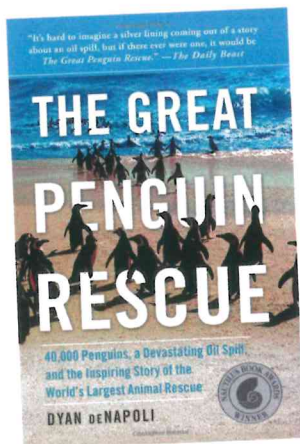
S svojo značilno črno-belo obarvanostjo perja so pingvini odlično skriti pred morskimi plenilci. Ob pogledu nanje od zgoraj se črna barva zlije s temino oceanske vode; od spodaj pa se zdi bela barva trebuha kot odblesek sončne svetlobe od vodne površine.

VELIKO PRETEČIH GROŽENJ

Na odprtem oceanu južnoafriške pingvine ogrožajo predvsem tjunji in le občasno tudi veliki beli morski psi. Na kopnem prežijo na neobgljene mladiče vidre, mungi in galebi. V preteklosti so bili glavna grožnja populaciji južnoafriških pingvinov ljudje, ki so pobirali njihova jajca, danes pa jih ogrožamo s komercialnim ribolovom, ki zmanjšuje količine njihove hrane, in ponavljajočimi se razlitji nafte. S slednjimi je povezana tudi največja uspešna reševalna akcija živali na svetu. Leta 2000 je ob brodolomu tankerja blizu mesta Cape Town prišlo do izlitja 1300 ton nafte, ki je zalila 19 000 odraslih južnoafriških pingvinov na višku paritvene sezone. Vse te ptice so prenesli v zapuščeno skladišče in jih očistili. Nadaljnjih 19 500 pingvinov, ki so se izognili razlitju, so s tovornjaki prepeljali 800 kilometrov vzhodno od razlitja. S tem so si reševalci zagotovili dovolj časa, da so očistili morje in obalo. Pingvini so priplavali domov v približno treh tednih. V reševalni akciji je sodelovalo na desettisoče prostovoljcev z vsega sveta in rešili so več kot 90 odstotkov pingvinov.

Reševalna akcija južnoafriških pingvinov je opisana tudi v knjigi.

Reševalna akcija južnoafriških pingvinov je opisana tudi v knjigi.

Velikokrat starša bolj hranita močnejšega mladiča, šibkejši pa lahko zaradi podhranjenosti tudi pogine. Če preživi in je močnejši že zapustil starše, z nadaljnjim hranjenjem starša zagotovita, da se razvije tudi ta. Barva perja mladičev, ki preživijo prvo leto in se prvič golijo, je siva.

ZELO OGROŽENA VRSTA

Čprav je v začetku 19. stoletja na obalah Južne Afrike živelo 4 milijone južnoafriških pingvinov in jih je na začetku 20. stoletja le na enem otočku gnezdilo več kot milijon, se je do danes njihovo število zmanjšalo za skoraj 95 odstotkov. Po najbolj črnogledih napovedih bodo ob enaki stopnji zmanjševanja populacije leta 2026 južnoafriški pingvini živeli le še v živalskih vrtovih.